

Bild: Mei-li Wu

Martha & Niki

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Rek för åk 7 – gymnasiet

På scen är Martha och Niki världens tightaste dansduo. Tillsammans blir de också de första kvinnorna att vinna världsmästerskapet i streetdance, tävlingen Juste Debout. Men om dansen går enkelt är deras vänskap desto mer komplicerad. [Martha & Niki](#) är en hyllning till dansen, vänskapen och hiphopen.

Handling

I *Martha & Niki* ser vi streetdance-duon Martha Nabwire och Niki Tsappos väg från Stockholm till finalen i världsmästerskapet i streetdance. Filmen kastar oss direkt in i utmaningen, och den stora passionen: dansen. I en mansdominerad bransch sticker duon ut, och under filmens gång får vi se hur de brottas med och hanterar denna position. Det är i dansen Martha och Niki har funnit varandra och det är genom den de verkligen kan kommunicera och locka fram det bästa ur varandra. Samtidigt vecklar historien snart ut sig till något mer komplicerat där deras vänskap nyanseras och frågor om identitet, hemmahörande, att hitta sig själv och svårigheterna med att ingå i en duo blir ett centralt tema i filmen. Efter att de vunnit världsmästerskapet följer möjligheter och resor över världen, men det är också där de två dansarna börjar dra åt olika håll – och deras vänskap framträder för oss åskådare i ett nytt ljus.

Feminism, intersektionalitet och identitet

När Martha och Niki 2010 vinner *Juste Debout* är det som de första kvinnorna. Någonsin. Redan i semifinalen i Stockholm, som tillhör filmens öppningsscener, poängteras det unika i att de som kvinnor dansar streetdance på denna nivå. Alla deras konkurrenter, liksom juryn, består av män. I en scen pratar de om hur de förhåller sig till synen på deras kvinnlighet. De pratar också om hur de som kvinnor måste jobba dubbelt så hårt.

Det tangerar också ett uttryck som många barn och ungdomar med invandrabakgrund ofta fått höra från föräldrar; ”Du måste jobba dubbelt så hårt för att få hälften så mycket som svenskarna”. Martha och Niki, som både är svarta och kvinnor utsätts alltså för ett så kallat ”dubbelt förtryck” i Sverige. För att beskriva detta, det vill säga hur förtryck hör ihop och skär in i varandra, myntade den amerikanska akademikern Kimberlé Williams Crenshaw termen ”intersektionalitet” på 80-talet. Enligt Crenshaw går dessa olika identiteter inte att skilja ifrån varandra, och en intersektionell analys kan då fungera som ett verktyg för att se hur människor behandlas och diskrimineras utifrån fler samverkande grunder.

- Varför tror ni att streetdance är så mansdominerad? Hur är det med andra dansstilar? Jämför till exempel med baletten där idén om balleriner ofta förknippas med flickor/kvinnor. Varför är vissa dansstilar mer manligt eller kvinnligt kodade?
- Niki poängterar hur hon ofta fått höra ”Du är ju bra för att vara tjej” vilket hon ser som mer nedlåtande än bra. Varför får hon höra sådana kommentarer? Hur hade Martha och Nikis situation sett ut om de varit män?
- Kan de ha tjänat på att de är kvinnor i denna bransch? Varför/varför inte?
- När Niki sitter i juryn för en danstävling i Tjeckien tar hon micken och säger att det är synd att det inte är fler kvinnor som tävlar eftersom alla kan ta lärdom av varandra och att dansen bara blir större och bättre ju fler som får möjlighet att dansa. Vad kan dans och sportvärlden göra för att det ska bli mer jämlikt mellan könen?

Dans och vänskap

Filmen har en icke traditionell dramaturgi där filmen börjar med att flickorna vinner danstävlingen i Paris. Normalt sett skulle tävlingen ha varit finalen för att skildra ett långt, strävsamt ”över alla hinder”-projekt. I stället blir den startpunkten för en helt annan berättelse, en som djupdyker i Martha och Nikis vänskap och konstnärskap.

• Dela upp er i grupper och gör en tidslinje som visar filmens gång. Sedan kan var och en av eleverna välja en favoritscenen och göra en detaljerad beskrivning av den scenen som en del av ett bildmanus. I beskrivningen kan eleverna svara på frågorna; Vilka är med i bilden? Hur är kameran placerad? Ger den närbild, halvbild eller helbild? Hur ser miljön ut? Vilka ljud hörs? Hur ser kostym/mask ut? Vilka färger syns? I fördjupningsdelen av denna text finns tips på mallar och handböcker för att arbeta med bildmanus.

• Varför tror du att regissören använt sig av denna dramaturgi? Finns det några fördelar och/eller nackdelar?

• Hur tolkar du filmens slut?

I dansen möts Martha och Niki på en konstnärlig och vänskaplig nivå. De berättar att de i dansen hela tiden förbättrar och utmanar varandra. Samtidigt som dansen kan fungera som en fristad för kreativitet och lekfullhet, finns det en ekonomisk aspekt kopplad till det; lika mycket som dansen kan vara konstnärligt uttryck kan den också vara en inkomstkälla, en möjlighet att skapa en karriär, eller bygga sig ett namn och uppnå kändisskap. ”Jag älskar att dansa med dig, oavsett vad som händer” säger Niki till Martha. Ändå drivs flickorna åt olika håll och splittras.

• Hur hanterar de effekterna och berömmelsen som följer med VM-segern? Vad är det som gör att de växer ifrån varandra?

• Hur skiljer sig Martha och Nikis framtidsdrömmar?

• ”Det är bara i dansen som mitt riktiga jag kommer fram. När jag dansar berättar jag alltid en historia om mitt liv” säger Martha. Diskutera vilken typ av scener i elevernas liv som har varit avgörande för dem. Kanske vill de fota, dansa, göra en film, skriva, måla, skulptera, göra ett kollage eller spela teater. Låt varje elev formulera en särskild scen ur sin livshistoria utifrån valfritt uttrycksmedel.

• Efter tävlingen i New York där flickorna förlorar säger Niki ”Till en viss gräns kan jag pusha mig själv, sen är det andra faktorer som påverkar hur det går, typ musiken eller hur öppen man känner sig i stunden”. Tränar ni eller sysslar med någon konstnärlig verksamhet själva? Hur känns det när något går bra och när något går dåligt? Beskriv vad som behövs för att något man gör ska bli så bra och roligt som möjligt.

Filmen består till stora delar av scener som visar när Martha och Niki tävlar i dance offs. En dance off är en sorts duell där två parter tävlar mot varandra i vem som dansar bäst. I en film kan en dance off ha flera olika funktioner. Det finns flertalet dance off-exempel från filmhistorien. Ett klassiskt exempel är Romeo och Julia-musikalen *West Side Story* (1961) som inleds med att de två gängen möts i en våldsam dansduell för att påpeka rivaliteten gängen emellan, där blandas skarpa piruetter med moderna jazzsteg för att framhäva en konflikt.

När filmen *Breakin'* (1984) hade biopremiär gick dansstilarna breakdance och streetdance från att vara subkulturer till att få ett mer kommersiellt genomslag. *Paris is burning* (1991) är en annan film som har gjort sig förtjänt av en plats i filmhistorien tack vare dess unika inblick i New Yorks ballroom-kultur för och av gay, trans och dragqueen grupperna i New York. Dansstilen vogue är i fokus för dance off-tävlingarna i filmen, samtidigt som den likt *Martha & Niki* ställer frågor om identitet, tillhörighet, gemenskap och konst.

• Vilken betydelse har dansscenerna i *Martha & Niki*? Vad får vi lära oss om karaktärerna via dansen?

Bild: Tora Mkandawire Mårtens

Att känna sig hemma

På en inspirerande salsaresa till Kuba blir splittringen mellan de två dansarna större. Den inleds redan på bussen till resmålet, där Niki poängterar hur härligt det är att alla kubaner, oavsett hudfärg, behandlas på samma sätt. Martha poängterar då att hon har hört precis tvärtom, att de svarta kubanerna behandlas sämre.

Colorism är termen för ett slags inomgruppslig rasism, där de med ljusare hud och drag behandlas bättre än de med mörkare hud. Det återfinns runt om i världen och olika länder och kulturer kan ha sina egna förklaringar till varför denna inomgruppsliga hierarki uppstått.

Medan Niki njuter av resmålet och upplevelsen i Kuba är Marthas känslor mer blandade, då den väcker minnen och längtan till Uganda. I deras koppling till Afrika skiljer de sig åt, och det gör att deras syn på hemmahörande ser olika ut: Niki adopterades till Sverige som bebis och saknar minnen från Etiopien. Hon beskriver det som att det hon växte upp med var en hudfärg. Martha däremot kom till Sverige som tretton-åring och har en annan relation till sitt andra hemland Uganda.

- Vad behövs för att en ska känna sig "hemma" i ett land?
- När Niki pratar om att växa upp med en hudfärg, vad kan hon mena?
- Vad vill scenen på barnhemmet berätta för oss om Martha och Niki?
- Finns det någonting som saknas i berättelsen? Varför/varför inte?

Tips på fördjupning

Filmer:

Paris is burning (Jennie Livingston, USA 1990)

West side story (Robert Wise, Jerome Robbins, 1961)

Breakin' (Joel Silberg, 1984)

Hemsidor:

Liten filmhandbok, <http://filmvasternorrland.se/ liten-filmhandbok/>

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sverige 2016

Regi - Tora Mkandawire Mårtens

Producenter - Tora Mkandawire Mårtens

Manus - Tora Mkandawire Mårtens

Medverkande:

Martha Nabwire och Niki Tsappos

Tekniska uppgifter

Längd: 90 minuter

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 2016-01-22

Distribution:

Folkets bio

www.folketsbio.se

info@folketsbio.se

Redaktion

Text: Valerie Kyeyune Backström

Redaktör: Kaly Halkawt

Svenska Filminstitutet, maj 2016

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/film-i-skolan/om-att-boka-skolbio/ kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.